

systems through the interaction of three interest groups – national, regional, corporate (enterprise – consumers of energy).

In market conditions central to the management of organizations devoted to economic management, relationship management as determined primarily by the existing economic relations and they are based on objective needs and interests of people.

For a comprehensive evaluation of the efficiency and management of regional electric power sector should be structured basic inefficiencies of operation and designate the basic elements of coordination sites on regional electricity sector and the factors influencing the choice of methods of state regulation, and based on the main method of coordination in the management of sub' the objects of the market to determine the objects personally effective management model of the market.

In view of the research features and patterns of development of the electricity sector in the region, the author had developed the concept of strategic development of the electricity sector in the region.

This concept allows using the methods of comparison and analogy, analysis and synthesis, based on existing national and regional programs to explore the development process, identify areas of strategic development with sectoral characteristics of the electricity sector in the region, suggest approaches to improve the efficiency of the electricity sector in the region.

УДК 658.7

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЗАПАСІВ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

**БУНДА О.М.,
кандидат економічних наук, доцент,
БОГДАН І.В.,
магістр,
Київський національний
університет технологій та дизайну**

У статті проаналізовано питання щодо побудови управлінського обліку запасів на підприємстві з метою ефективного їх використання та зниження рівня витрат на їх зберігання. Роль об'єктивної та достовірної інформації про рух запасів на підприємстві у прийнятті управлінських рішень, необхідних для ведення звичайної діяльності та отримання прибутків. Управлінський облік надходження запасів спрямований на пошук шляхів удосконалення процесу постачання, що можливе при застосуванні не стільки облікових процедур, але насамперед методів аналізу й прогнозування.

Ключові слова: бухгалтерський облік; запаси; контроль; управлінський облік.

В статье проанализированы вопросы построения управленческого учета запасов на предприятии с целью эффективного их использования и снижение уровня затрат на их хранение. Роль объективной и достоверной информации о движении запасов на предприятии в принятии управленческих решений, необходимых для ведения обычной деятельности и получения прибыли. Управленческий учет поступления запасов направлен на поиск путей совершенствования процесса снабжения, что возможно при применении не столько учетных процедур, но прежде всего методов анализа и прогнозирования.

Ключевые слова: бухгалтерский учёт; запасы; контроль; управленческий учет.

The article analyzes the issues of construction management accounting reserves of the company to effectively use and reduce costs for storage. The role of objective and reliable information on the movement of stocks in the company in making management decisions necessary to conduct normal business and profit. Management accounting revenue reserves aimed at finding ways to improve the procurement process that the application may not only accounting procedures, but above all methods of analysis and prediction.

Keywords: accounting; inventory; control; managerial accounting.

Постановка проблеми. Важливу роль у прийнятті ефективних управлінських рішень відіграє одержання об'єктивної та достовірної інформації про рух запасів на підприємстві. Особливу увагу варто приділяти оптимальному розміру величини запасів, оскільки їх частка є значною у собівартості виготовленої продукції. Ефективне управління запасами є актуальним, особливо для підприємств, в яких обмежені грошові ресурси або які планують розширити своє виробництво. Значна частина інформаційного середовища на підприємстві формується на підставі даних системи бухгалтерського обліку, які акумулюються фахівцями з управлінського обліку та подаються керівництву з метою планування, використання та контролю за оперативними рішеннями щодо використання матеріальних ресурсів.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Дослідження поняття запасів проводячи такими вітчизняними і зарубіжними вченими: Е.А. Зінь, В.А. Козловський, Э.А. Козловська, Н.Т. Савруков, В.А. Савкович, З.Б. Живко, Г.М. Давидов, Л.П. Кулаковська Ю.В. Піча, Г.В. Нашкерська, Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева, О.В. Посилкіна, Р.В. Сагайдак-Нікітюк, О.В. Доровський, Г.В. Кубасова, В.О. Василенко, Т.І. Ткаченко, С.В. Мочерний тощо.

Класифікації та виділенню певних видів запасів охарактеризовували: Р.Р. Ларіна, В.Л. Пілюшенко, В.Н. Амітан, Б.А. Анікіна, В.М. Кислий, О.А. Біловодська, О.М. Олефіренко, О.М. Соляник, Т.М. Кача, О.М. Тридід, Т.О. Колодизєва, К.М. Таньков, С.О. Огієнко, І.П. Дзьобко, Є.В. Крикавський, В.В. Лукинський, Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча, Г.В. Нашкерська, О.В. Посилкіна, Р.В. Сагайдак-Нікітюк, та ін.

Р.Р. Ларіна, В.Л. Пілюшенко, В.Н. Амітан, Б.А. Анікіна, В.М. Кислий, О.А. Біловодська, О.М. Олефіренко, О.М. Соляник, О.М. Тридід, Т.О. Колодизєва відзначають, що усі запаси поділяються на виробничі та товарні, які, у свою чергу, поділяються на поточні, підготовчі (буферні), гарантійні (страхові).

С.О. Огієнко і І.П. Дзьобко виділяють три види запасів (товарно-матеріальних) залежно від часового періоду: сировина і матеріали, товари на стадії виготовлення, готова продукція. К.М. Таньков, О.М. Тридід, Т.О. Колодизєва виділяють три види матеріальних запасів: виробничі, запаси незавершеного виробництва, готову продукцію.

Ще класифікують запаси відповідно до рахунків бухгалтерського обліку (В.В. Лукинський, Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча, Г.В. Нашкерська) – запаси поділяють на: сировину і основні матеріали, незавершене виробництво, готову продукцію, товари, малоцінні та швидкозношувальні предмети. Класифікація запасів О.В. Посилкіної, Р.В. Сагайдак-Нікітюк, О.В. Доровського, Г.В. Кубасової передбачає групування запасів за чотирма класифікаційними ознаками: місцем знаходження, функціями запасів, метою запасів, станом.

Н.М. Ткаченко також подає класифікацію запасів за планом рахунків бухгалтерського обліку, проте паралельно ще пропонує класифікацію запасів за економічним змістом, виділяючи дев'ять класифікаційних ознак: за місцем перебування, наявністю на підприємстві, наявністю на початок та кінець періоду, стосовно до балансу, ступенем ліквідності, обсягом, сферою використання, складом та структурою [1].

Мета статті. Основною метою статті є дослідження питань щодо побудови бухгалтерського обліку запасів на підприємстві з метою ефективного їх використання та зниження рівня витрат на їх зберігання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з П(С)БО9 «Запаси» запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [2].

Аналогічне трактування терміну «запаси» викладено в МСБО2 [3]. Відмінним є те що в П(С)БО9 до запасів підприємства відносяться також активи, які утримуються для споживання в процесі управління. Ми поділяємо дану думку, оскільки запаси також використовуються на підприємстві для потреб управління, під час заготівлі, збереження та збуту.

Запаси визнаються підприємством за таких умов: їх вартість може бути достовірно визначена; існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з їх використанням.

Основними завданнями бухгалтерського обліку запасів на підприємстві є:

- правильне та своєчасне документальне оформлення всіх операцій з руху матеріальних цінностей,
- одержання точних відомостей про залишки запасів, що знаходяться на складах і в коморах;

- контроль за надходженням, заготівлею матеріальних цінностей, їх зберіганням;

- виявлення та відображення витрат, пов'язаних з їхньою заготівлею;

- правильне та своєчасне виявлення запасів, які не використовуються на підприємстві та підлягають реалізації.

Забезпечення зберігання запасів здійснюють такими методами:

а) через систему матеріальної відповідальності – укладанням договорів із працівниками, які мають доступ до оформлення документів про рух матеріальних цінностей;

б) документальне оформлення всіх операцій руху матеріальних цінностей (прийняття, відпуск, списання);

в) налагодження складського господарства;

г) затвердження окремим наказом посадового списку осіб, що мають право підписувати документи з прийняття, витрачання та списання матеріальних цінностей;

г) проведення інвентаризації (вибіркової та суцільної).

Найбільш поширеними видами запасів є сировина та матеріали, незавершене виробництво, готова продукція, запаси товарів для перепродажу, компоненти готової продукції, наливні чи насипні речовини (нафта, борошно) тощо. Елементи, які включаються до складу запасів, залежать від особливостей підприємства. Машини та обладнання, що є основними засобами для одних підприємств, для підприємства, що їх виготовляє, є готовою продукцією, а для підприємства, що здійснює їх перепродаж – товаром.

Поділ запасів відбувається на виробничі та товарні.

Виробничі запаси – придбані або самостійно виготовлені вироби, які і підлягають подальшій переробці на підприємстві. В процесі виробництва виробничі запаси використовуються неоднаково. Деякі з них змінюють тільки свою форму і розмір (мастильні матеріали, фарби), інші – повністю споживаються у технологічному процесі (сировина і матеріали), треті – входять до складу виробу без будь-яких зовнішніх змін (запасні частини), четверті – лише сприяють виготовленню виробів, але не включаються до їх маси або хімічного складу (МШП).

Товарні запаси – придбані підприємством товари, призначені для подальшого перепродажу. При цьому підприємство, як правило, не вносить суттєвих змін до їх фізичної форми, вже при закупці у постачальника вони є готовою продукцією.

При виробництві продукції використовують вже виробничі запаси.

Запаси для кожного підприємства – це також активи, які утримуються для продажу за умови звичайної господарської діяльності (товари); які перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, (незавершене виробництво); утримуються для використання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг (сировина, матеріали тощо).

Виробничі запаси – це придбані або самостійно виготовлені запаси, що підлягають подальшій переробці на підприємстві або утримуються для іншого споживання у ході нормального операційного циклу [1].

Для прийняття ефективних управлінських рішень щодо запасів необхідно насамперед контролювати такі показники оцінки ефективності матеріальних витрат: матеріаловіддача; матеріаломісткість витрат при здійсненні операційної діяльності та формуванні чистого доходу; координація матеріальних та прирівняних до них витрат і елементів доданої вартості у операційних витратах; матеріальне завантаження створених фінансових ресурсів за елементами доданої вартості та еластичності динаміки матеріальних витрат відносно їх впливу на формування чистого доходу і фінансових ресурсів господарюючих суб'єктів (табл. 1)

Таблиця 1

Аналіз матеріальних витрат операційної діяльності досліджуваного підприємства за 2014-2015 рр. грн

Показники	Період		Відхилення (+, -)
	2014 р.	2015р.	
Матеріаловіддача	4,20	3,32	-0,88
Матеріаломісткість:			
• операційних витрат	5,20	2,10	-3,10
• чистого доходу	108,86	43,18	-65,68
Співвідношення матеріальних витрат і доданої вартості операційної діяльності	0,39	0,11	-0,28
Матеріальне завантаження дод. вартості	0,39	0,11	-0,28
Коеф. еласт. мат. та прирівняних до них витрат відносно результату показників:			
• чистого доходу	0,47	1,45	X
• доданої вартості	0,08	0,05	X

При коефіцієнті еластичності >1 результативні ознаки зростають більшими темпами, ніж матеріальні та прирівняні до них витрати, а при <1 навпаки. Якщо показники мають значення <0 , то збільшення результативних ознак відбувається при зменшенні витрат або збільшення витрат відбувається при зменшенні результативних ознак. Дані таблиці 1 вказують на низький рівень матеріаловіддачі в діяльності досліджуваного підприємства і відповідно негативний рівень показників матеріаломісткості, співвідношення матеріальних витрат і доданої вартості операційної діяльності, коефіцієнта еластичності матеріальних витрат відносно доданої вартості. Основним ресурсом ефективного функціонування системи господарювання досліджуваного підприємства мають стати інноваційні матеріалозберігаючі моделі розвитку.

В цілому у досліджуваному періоді на підприємстві при збільшенні матеріальних витрат на 1 грн. чистий дохід зростав на 1,45 грн., а додана вартість зменшилася на 0,05 грн.

Нами запропоновано застосовувати на підприємстві систему обліку запасів, яка б враховувала специфічні особливості виробничого процесу для отримання достатньо точної оцінки обсягу і часу попиту, виконання замовлення та інформацію про терміни виробництва і постачання, про їх імовірні зміни. Це дозволить контролювати надходження та використання сировини і матеріалів у процесі виробництва та забезпечить його безперервність. В реаліях сьогодення

досягнення ефективності управління виробничими запасами важлива мета для більшості підприємств України та світу. Особливу здатність ефективно управляти своїми виробничими системами продемонстрували японські фірми, які пояснюють досягнуті успіхи впровадженням підходу до управління виробничим процесом та запасами. Цей підхід отримав назву системи своєчасного виробництва.

Система своєчасного виробництва означає, що виробництво необхідної кількості продукції здійснюється, виходячи з вимог покупця, а не планування введених ресурсів. Основною метою системи своєчасного виробництва є скорочення запасів до незначного чи мінімального рівня. Система своєчасного виробництва об'єднує п'ять функцій виробничого процесу: накопичення ресурсів; зберігання; транспортування, виробничі операції; контроль якості в єдиний регульований технологічний процес.

Принцип, який покладено в основу системи своєчасного виробництва, полягає в тому, що необхідно виробляти продукцію тільки тоді, коли її потребують споживачі, і тільки в тій кількості, якої вони вимагають на даний момент. Тому виробничий процес починається лише тоді, коли надходить сигнал починати виробництво.

В управлінському обліку запасів найбільше уваги приділяють процедурам аналізу, прогнозування і контролю, які складаються у багатофакторну модель управління запасами, котру можна визначити тільки із застосуванням економіко-математичних методів [4].

На підприємствах для ведення управлінського обліку запасів та отримання оперативної інформації використовується внутрішня управлінська звітність. Так, для забезпечення інформаційних потреб щодо надходження запасів на підприємство та контролю за виконанням договірної роботи на підприємстві нами запропоновано робочий документ – Управлінський звіт щодо надходження запасів на підприємство (табл. 2).

Таблиця 2

Управлінський звіт щодо надходження запасів на підприємство

Запаси	Попередній період		Звітний період		Відхилення		Темп змін	Темп приросту
	Сума, грн	%	Сума, грн	%	Сума, грн	%		
Сировина								
Матеріали								
Паливо								
Будівельні матеріали								
Інші								
Разом								

Виконавець _____
підпис

Керівник _____
підпис

Дану форму управлінської звітності ми рекомендуємо складати щотижнево бухгалтеру і подавати на початок кожного тижня керівництву підприємства. Крім того, варто формувати щомісячну і щоквартальну форму даного управлінського звіту для проведення ретроспективного аналізу надходження запасів на підприємство та виконання договірної роботи на підприємстві. Це дозволить оптимізувати процес надходження запасів і суттєво зменшить ризики простоїв виробництва.

Крім того, варто використовувати аналогічні управлінські звіти щодо відпуску запасів у виробництво, нарахування зносу запасів, тощо (табл. 3).

Таблиця 3

**Управлінський звіт щодо відпуску запасів у виробництво
на підприємстві**

Запаси	Попередній період		Звітний період		Відхилення		Темп змін	Темп приросту
	Сума, грн	%	Сума, грн	%	Сума, грн	%		
Сировина								
Матеріали								
Паливо								
Будівельні матеріали								
Інші								
Разом								

Виконавець _____
підпис

Керівник _____
підпис

Управлінський облік надходження запасів спрямований на пошук шляхів удосконалення процесу постачання, що можливе при застосуванні не стільки облікових процедур, але насамперед методів аналізу й прогнозування.

Разом з тим, ефективність управління запасами на стадії їхнього постачання, залежить від правильної організації роботи всіх підрозділів підприємства [5].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для зменшення негативного впливу нестабільності кон'юнктури ринку застосовують резервні запаси сировини й матеріалів, а щоб уникнути їхньої застарілості – формують закупівлі порівняно менші за обсягом партії. Оскільки дані фактори формують взаємно протилежні ситуації, в бухгалтерському обліку запасів важливим є знаходження саме оптимальної «золотої середини» між ними. В бухгалтерському обліку запасів необхідно здійснювати постійний контроль, що базується на інформації, отриманій іншими службами підприємства. Так, важливо співпрацювати із іншими службами на підприємстві, зокрема службою маркетингу, оскільки надходження і вибуття запасів варто планувати з урахуванням можливих коливань попиту й пропозиції на продукцію, що випускає підприємство.

Література:

1. Ткаченко, Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник / Н.М. Ткаченко. – 5-те вид. допов. і перероб. – К.: Алерта, 2011. – 976 с.
2. Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.99р № 246 «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2) «Запаси» Виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021.
4. Марущак Л.І. Управлінський облік у схемах і таблицях: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Л.І. Марущак, П.О. Марущак. – Тернопіль: Астон, 2010. – 192 с.
5. Білоусова І. Проблеми вдосконалення управлінського обліку / І. Білоусова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 3. – С. 35–40.

An important role in management decisions play a receiving objective and reliable information on stocks of the company that are essential to maintaining normal activities and getting profit.

The question of accounting reserves of the enterprise was researched by such native and foreign scientists as E. Zin', V. Kozlovsky, E. Kozlovska, N. Savrukov, V. Savkovych, Z. Zhyvko, M. Zhyvko, I. Zhyvko, G. Davydov and others.

The main regulatory act that defines the methodological principles of forming in accounting information on stocks is Regulation (Standard) 9 «Inventories».

According to R(S)A 9 «Inventories», inventories are assets that are held for sale in the common course of business; that are in the process of production to next product sales manufacturing; that are held for consumption during production, for performance works and services, and also for management.

The effectiveness of the accounting system depends on the effectiveness of internal control in the company. The system of internal controls at the company is a set of organizational structures, policies, procedures and actions of the company's employees that are directed to minimize risks and ensure the achievement of its objectives. The system of internal controls should be part of the company because arises a possibility that the system will be either too costly or ineffective. At creation and improvement internal control system should be considered not only legislative requirements but also the needs of company owners.

Management accounting of income inventories aimed at search of ways to improve the procurement process that is possible by the application not only accounting procedures, but above all methods of analysis and prediction. At the same time, the efficiency of inventory management at the stage of their supply depends on the proper organization of all departments of the company.

Achieving effective management of inventory is the main idea of most companies. But improving the efficiency of accounting of inventory will allow to make rational decisions and operational management decisions to achieve strategic goals for company.

УДК 338.2

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ «СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ» У КОНТЕКСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

КОВАЛЬОВА М.Л.,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки,
БОБИР О.В.,
магістрант кафедри економіки,
Київський національний університет
культури і мистецтв

В статті аналізуються теоретико-методологічні аспекти формування поняття «стратегія розвитку» у контексті розвитку промислового підприємства. Проаналізовано різні наукові підходи щодо визначення сутності категорії «стратегія розвитку» для промислового підприємства та обґрунтування змісту її складових. Обґрунтовано необхідність формування та реалізації стратегії розвитку українських промислових підприємств. Узагальнено підходи до трактування поняття «розвиток підприємства».

Ключові слова: теоретико-методологічні підходи, стратегія підприємства, розвиток підприємства, конкурентоспроможність.

В статье анализируются теоретико-методологические аспекты формирования понятия «стратегия развития» в контексте промышленного предприятия. Проанализированы различные научные подходы в определении сущности категории «стратегия развития» для промышленного предприятия и обоснования её составляющих. Обоснована необходимость формирования и реализации стратегии развития украинских промышленных предприятий. Обобщены подходы в трактовке понятия «развитие предприятия».

Ключевые слова: теоретико-методологические аспекты, стратегия предприятия, развитие предприятия, конкурентоспособность.

Theoretical and methodological aspects of formation the notion «development strategy» in the context of an enterprise are being analysed in this article. In modern conditions of economic development of Ukraine, integration into the world and European expanse, Ukrainian enterprises have